

Åke Svärd hade flera olika hjälpmedel som byggde på principen "pinne som styrs av munnen". Den här med fem pinnar i änden användes när han spelade på den elorgel han fått av sina föräldrar. Åke medverkade flera gånger som musiker i radio, bland annat när högmässan sändes från Furuboda folkhögskola i Skåne där han studerade i flera omgångar. Basgångarna såg han till att ha inspelade i förväg. Bilden är från 1978.

FOTO:
JOY LINDSTRAND

För Åke Svärd började livet på allvar

när han 37 år gammal togs in på långvårds-kliniken i Kalmar 1967. Där fick han lära sig tala och läsa och spela musik. Några år senare var han känd som glädjespridare över hela landet.

Åke höll pinnen rätt i mun

Åke Svärd föddes 1930 med CP, cerebral pares, som var så svårartad att han i stort sett var totalförlamad.

Vid den här tiden kunde föräldrar till handikappade barn inte räkna med något nämnvärt stöd från samhället. Skolgång var inte att tänka på. Åkes mor och far tog hand om honom så gott det gick och distriktssköterskan i Mönsterås, där familjen bodde, kom och tittade till honom. Så fortsatte det år efter år, ända till 1967.

- Min talförmåga var nästan obefintlig, berättade Åke senare.

- Jag fick vård, men min tillvaro var inte meningsfull.

Det skulle komma att ändra sig. Med besked.

Genom distriktssköterskan fick överläkare Lars Wernersson vid långvårdskliniken i Kalmar kännedom om Åkes situation. Wernersson hade börjat lansera ett nytänkande som visade sig vara otroligt stimulerande för såväl patienter som personal. Teser som "akutvård är sjukvård hos de friskaste, långvård är friskvård hos de sjukaste" och "lär dig se den långvarigt sjuke från den friska sidan" gjorde att man sökte sig fram längs nya vägar och hittade på okonventionella lösningar.

Åke Svärd kom till långvården i Kalmar den 14 februari 1967. Det blev inledningen till en helt ny tillvaro för honom. En talpedagog lärde honom att tala. Han fick lära

sig läsa - och skriva. Tandtekniker konstruerade hjälpmedel som Åke styrde med munnen och på så vis kunde han skriva maskin och bläddra i böcker och tidningar. Sin permobil styrde han med ett blåsmunstycke.

Nya hjälpmedel utvecklades hela tiden. När Åke var 65 år kunde han tack vare en sinnrik anordning för första gången äta själv utan hjälp.

En av Wernerssons många okonventionella idéer var att integrera konst och vård. Konst var både en del av behandlingen och en del av arbetsmiljön. Patienterna målade tavlor som visades på utställningar. Åke hade förstas penseln i munnen.

Med nyfikenheten och livsaptiten väckt lyckades Åke exceptionellt snabbt att fungera i det sociala liv som han tidigare varit helt utestängd från. Han ville absolut inte att någon skulle tycka synd om honom utan såg det som livets mening att själv glädja andra. Åke fick stor uppmärksamhet i såväl tidningar som radio och TV, något som bara tilltog med åren.

- Jag blir gladare ju äldre jag blir, menade han.

- Min hemlighet är att jag gråter en halvtimme varje natt. När jag vaknar är all ångest borta och jag känner mig pigg och glad.

Åke Svärd avled 1999.

TEXT
KLAS PALMQVIST
klas.palmqvist@ostrasmaland.se
0480-42 93 23

Åke fick en egen lägenhet på Stensberg 1978. Han behövde naturligtvis hjälp med mycket och Carina Nilsson på bilden var en av hans hemsamariter (dåtida benämning på kommunala vårdbiträden med alldeles för dålig lön).

FOTO: JOY LINDSTRAND

Kalmarläkaren Lars Wernersson (1928-1997), vars idéer om att ta vara på det friska hos den som är sjuk eller handikappad, revolutionerade synsättet på långvården i hela landet.

FOTO: FREDRIK HJERLING

I januari 1970 fick Åke Svärd besök av en av sina idoler, sångaren Thore Skogman. Han fick se hur Åke med sin pinne i munnen kom upp till 110 nedslag i minuten när han skrev på maskin. Thores framträdande på Långvårds-kliniken såg Åke naturligtvis till att spela in på sin bandspelare. Thore Skogman lovade också att skicka en grammfonskiva till Åke, som ett extra minne av dagen.

I februari 1979 var statsrådet Hedda Lindahl (1919-2007) Kalmar. Hon var sjukvårdsminister i Ola Ullstens kortlivade folkpartiregering och fick förstås en pratstund med Åke Svärd.

Åke Svärd gillade att träffa barn och gick också en utbildning till barnpsykolog. "Barn vågar komma fram till mig och fråga utan att bli generade. Vuxna törs inte det. Men då brukar jag rulla fram till dem och säga 'Hej, kompis! Då tinar de upp'. Bilden togs 1981.